

Motion till riksdagen 2019/20:142

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

Stärkta rättigheter för brottsoffer

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör återkomma med förslag i syfte att brottsoffer ska kunna få tillgång till motsvarande målsägandebiträde även i de fall där gärningspersonen är under 15 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta ett helhetsgrepp kring frågan om hur EU:s brottsofferdirektiv på bästa sätt ska implementeras och följas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur utbetalning av brottsskadeersättning kan bli enklare och mindre byråkratisk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur en ny form av barnombud skulle kunna stärka barns rättsliga ställning när barnets vårdnadshavare av något skäl saknar förmåga att uppfylla sina plikter som barnets ställföreträdare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur barns specifika behov kopplat till förundersökning, rättsprocess, stöd- och skyddsåtgärder m.m. bättre kan tillgodoses och föreslå förbättringsåtgärder på området och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Rättspolitikerna handlar i grund och botten om trygghet och säkerhet. Trygghet för allmänheten att kunna leva sitt liv i frihet med de mänskliga rättigheter vi har kommit överens om. Trygghet att sent på kvällen kunna gå en promenad utan att bli överfallen. Trygghet i att veta att samhället står upp mot brottslighet och finns där med hjälp och stöd när vi behöver det som allra mest. I dag är det inte alltid så. Det finns ingen

myndighet som har övergripande ansvar, insyn och kontrollfunktion i alla de delar som gäller brottsoffer och alldeles för ofta faller personer mellan stolarna och får inte den hjälp och det stöd de har rätt till. Det är naturligtvis inte acceptabelt. För att människor ska kunna känna den trygghet de har rätt att känna behöver brottsoffrens rättigheter stärkas ytterligare.

Från att ha legat på en stabil nivå under en tioårsperiod fram till 2014 har den upplevda otryggheten ökat under de senaste åren. Den upplevda otryggheten har inte ett direkt samband med antalet anmälda brott. Däremot är det viktigt att ta människors upplevelse på allvar. Av Brottsförebyggande rådets (Brå) sammanställning av centrala resultat från Nationella trygghetsundersökningen 2018 framgår att totalt 28 procent av befolkningen (16–84 år) uppger att de känner sig mycket eller ganska otrygga eller att de till följd av otrygghet undviker att gå ut ensamma sena kvällar i sitt bostadsområde. Andelen otrygga har efter en svag minskning under de första åren legat på en relativt stabil nivå under större delen av mätperioden. Dock ökade andelen otrygga påtagligt 2016 och har sedan dess legat kvar på samma högre nivå. Kvinnor upplever generellt större otrygghet i offentliga miljöer än män. Andelen otrygga är särskilt stor bland de yngsta och äldsta kvinnorna i undersökningen. Vid en jämförelse mellan män och kvinnor upplever generellt sett kvinnor i större utsträckning att otryggheten medför negativa konsekvenser, och störst är dessa skillnader när det gäller andelen som ofta har valt att ta en annan väg eller ett annat färdssätt. Det är ett av alla skäl till att rättspolitikerna alltid måste genomsyras av ett feministiskt perspektiv.

Det öppna samhället bygger på demokrati, frihet och respekt för alla människors rätt att forma sina liv så länge man inte inkräktar på sina medmänniskors frihet. Våld och övergrepp kan aldrig accepteras och måste bekämpas oavsett vem som är förövare och vem som är offer och oavsett de bakomliggande motiven. Det är en mänsklig rättighet att slippa att utsättas för våld och övergrepp och att få skydd och stöd om så ändå sker.

Under de senaste decennierna har brottsoffers rättigheter i Sverige stärkts. Dock finns det fortfarande brister som beror dels på luckor i lagstiftningen, dels på problem med tillämpningen av gällande lagar och rutiner. En rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) visar att betydligt fler brottsoffer behöver få stöd.¹ Enligt rapporten uppger brottsoffren i 10 procent av fallen (brott mot enskild person) att de erbjudits stöd eller hjälp från någon ideell organisation. Andelen brott där de uppger att de fått ideellt stöd är 4,5 procent. Vidare utgjorde de fall där brottsoffret ansett sig ha behövt stöd som inte funnits 17 procent av brotten mot enskild person och 12 procent av bostadsinbrotten. I de allra flesta fall uppgav dessa brottsoffer att de vare sig fått eller erbjudits stöd från någon ideell organisation eller socialtjänsten. Att offret ansett sig ha behov av stöd som inte funnits att tillgå behöver inte betyda att personen inte hade kunnat få det önskade stödet, utan kan exempelvis handla om att offret inte informerats om att denna stödmöjlighet finns. För att nå ut med stöd till brottsoffer är polisen en viktig länk. Dels för att polisanmälan ger en möjlighet att informera om vilket stöd som finns, dels för att brottsoffer som anmäler brottet oftare verkar ha behov av stöd. De flesta brott polisanmäls dock inte, och polisanmälan krävs inte heller för att ha rätt till stöd. Rapporten visar att kvinnor som utsatts för brott mot enskild person har något större sannolikhet att erbjudas stöd än män. Samtidigt är det också vanligare att kvinnor anser sig ha behövt stöd som inte funnits att tillgå. Vidare uppger äldre, särskilt medelålders, i

¹ Brottsförebyggande rådet, Stöd till brottsoffer En analys utifrån Nationella trygghetsundersökningen 2006–17, Kortanalys 7/2018.

större utsträckning än yngre att de haft behov av stöd som inte funnits att tillgå. Brås analys tyder även på att de har mindre sannolikhet att erbjudas ideellt stöd för miss-handel. Rapporten visar även att utrikesfödda har något mindre sannolikhet att erbjudas stöd för brott mot enskild person och större sannolikhet att uppleva behov av stöd som inte finns att tillgå. Det skulle bl.a. kunna handla om bristande tillgång till stöd på sitt modersmål.

Vänsterpartiet anser att bristerna behöver uppmärksammas och åtgärdas för att tillgodose de behov av skydd och stöd som ett brottsoffer kan ha. Förutom vissa lagändringar är utbildningsinsatser en nyckel för att i praktiken uppnå ett starkt och välfungerande skydd för brottsoffer i Sverige.

3 Bevistalan och målsägandebiträde vid brott av minderårig

Barn som är under 15 år och begår brott kan inte dömas till straff. Utredningar mot barn under 15 år görs enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. När utredningen är klar kan sociala myndigheter fatta beslut om åtgärder, t.ex. olika stöd- och vårdinsatser. En domstol kan dock pröva skuldfrågan genom en s.k. bevistalan när det rör sig om mycket allvarliga brott som exempelvis mord eller grov våldtäkt. En bevistalan får bara ske om det begärs av socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare. Om bevistalan begärs får åklagaren väcka sådan om det krävs ur allmän synpunkt. I den bedömningen ska åklagaren bl.a. värdera om bevisningen hade varit tillräcklig för ett motsvarande åtal mot en straffmyndig person. Vid bevistalan tar domstolen ställning till om barnet har begått brottet eller inte, men någon påföljd utdöms inte.

Vänsterpartiet anser att åklagare ska kunna fatta beslut om att inleda bevistalan på eget initiativ när gärningspersonen är under 15 år. Det är viktigt att brott utreds, inte minst för att bringa klarhet i vad som skett för brottsoffrets skull men även för att unga personer som begått brott ska få nödvändig hjälp att inte fastna i kriminellt beteende. Dock bör utredningen ske i nära samarbete med socialtjänsten, barnet måste få tillräckligt stöd genom processen från en stödperson. Vi vill även att brottsoffer ska kunna få tillgång till motsvarande målsägandebiträde i de fall gärningspersonen är under 15 år, vilket inte är möjligt i dag. Detta får till följd att t.ex. unga flickor som utsatts för sexuella övergrepp av unga pojkar inte får det stöd som ett målsägandebiträde kan ge när det gäller att förklara hur utredningen av brottet går till osv.

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att se över systemet med bevistalan. Det bör enligt riksdagen bl.a. övervägas om åklagare i ökad utsträckning själv ska kunna avgöra om en bevistalan ska väckas (bet. 2018/19:JuU15). Vi avvaktar därför med att lägga ett konkret yrkande som handlar om bevistalan i nuläget.

Riksdagen bör återkomma med förslag i syfte att brottsoffer ska kunna få tillgång till motsvarande målsägandebiträde även i de fall där gärningspersonen är under 15 år. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 EU:s brottsofferdirektiv

EU:s brottsofferdirektiv trädde i kraft i november 2012. Det syftar till att garantera att brottsoffer får lämplig information, stöd och skydd samt att de kan medverka vid straffrättsliga förfaranden. Under våren 2014 presenterade regeringen genom proposition 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet ett antal förslag på lagändringar m.m. för att Sverige ska leva upp till de krav som direktivet uppställer. Bland annat ändrades reglerna om tolkning och översättning åt målsägande i brottmål. Dessutom stärktes rätten till information genom att målsäganden alltid kan begära att bli underrättad om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten. Lagändringarna trädde i kraft i november 2015. Vänsterpartiet är i stora delar positivt till de förändringarna men anser inte att dessa motsvarar vad som krävs för att brottsoffer verkligen ska få det stöd och den hjälp de behöver (se vår följdmotion 2014/15:3063 med anledning av prop. 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet). Vi beklagar att regeringen i anslutning till utredningen av direktivet inte tog ett större grepp kring brottsoffers rättigheter i Sverige och närmare utredde vilka förbättringar som krävs på området, inte bara för att leva upp till direktivets standard. I direktivet framgår det dessutom uttryckligen i skäl 11 att medlemsstaterna får utvidga de rättigheter som fastställs i direktivet för att tillhandahålla en högre skyddsnivå. Flertalet av artiklarna i brottsofferdirektivet är formulerade utifrån ett rättighetsperspektiv och vi anser att det behöver finnas motsvarande formuleringar i svensk lag, dels för att säkerställa att såväl brottsoffer som alla berörda inom rättsväsendet ska känna till dem och dels för att ett brottsoffer ska kunna hävda sina rättigheter. I dag anges det exempelvis inte någonstans i lagstiftningen att polis, åklagare eller domstol måste anpassa verksamheten och ta hänsyn till personer med funktionsnedsättningar.

Vänsterpartiet anser att Sverige inte bör nöja sig med att leva upp till miniminivåer, utan bör ha en högre ambition och göra mer för att säkerställa brottsoffers rättigheter. Här nedan följer delar av vår kritik av det svenska genomförandet av brottsofferdirektivet.

4.1 Barn som brottsoffer

I direktivet anges särskilt (artiklarna 22–24) att det ska säkerställas att barnets bästa kommer i främsta rummet när brottsoffret är ett barn. Barn presumeras enligt artikel 22 vara brottsoffer med specifika skyddsbehov som alltid ska genomgå en individuell behovsbedömning. Medlemsstaterna ska enligt artikel 24 säkerställa att barn som är brottsoffer kan komma i åtnjutande av ytterligare skyddsåtgärder. Vänsterpartiet anser att de genomförda ändringarna inte i tillräcklig grad uppfyller det barnorienterade förhållningssätt som direktivet kräver. Barn som själva utsatts för brott av sin vårdnadshavare eller partner till vårdnadshavare ska enligt gällande rätt få en särskild företrädare. Den särskilda företrädaren ska i vårdnadshavarens ställe ta till vara barnets rätt under såväl förundersökningen som rättegången. På samma sätt anser vi att det är rimligt att även barn som bevittnat våld mot närstående ska ha en möjlighet att få ett eget ombud/ställföreträdare, en objektiv vuxen person, som kan tillgodose barnets rättigheter i en rättsprocess. Enligt vår mening skulle det höja utsatta barns ställning som brottsoffer och ge ökad möjlighet till upprättelse. Dessutom skulle en rätt till ett eget ombud öka barnets möjlighet att få ett individanpassat stöd. Se vidare under rubriken ”Fler åtgärder för att stärka barns rättsliga ställning”.

Föreskrifter som omfattar barn som upplever våld finns inom socialtjänstens område men behövs även inom polisen. Det råder stora regionala skillnader i hur barn uppmärksammas och hur deras behov tillgodoses i polis och åklagares arbete. Vänsterpartiet anser att det bör uppdras åt Polismyndigheten att ta fram särskilda rutiner som syftar till att tillgodose behov och rättigheter hos våldsutsatta barn inklusive barn som upplever våld i nära relation och som införs i förundersökningskungörelsen. Sådana rutiner bör även innehålla förfaringssätt vid upprättandet av en polisanmälan, anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att ett barn far illa eller riskerar att fara illa, skyldighet samt tillvägagångssätt gällande skyddsbedömning och konsekvensanalyser, bemötandefrågor samt hur information ska lämnas till barnet.

4.2 Fortbildning i bemötandefrågor

Medlemsstaterna ska enligt artikel 25 i EU:s brottsofferdirektiv säkerställa att tjänstemän som kan förväntas komma i kontakt med brottsoffer, exempelvis poliser och domstolspersonal, får både allmän och specialiserad utbildning på en nivå som är anpassad till kontakten med brottsoffer, i syfte att öka deras medvetenhet om brottsoffers behov och göra det möjligt för dem att behandla brottsoffer på ett opartiskt, respektfullt och professionellt sätt (Ds 2014:14). I samband med behandlingen av regeringens proposition Genomförande av brottsofferdirektivet framfördes kritik av flertalet remissinstanser, såsom RFSL, Handikappförbunden och Rädda Barnen, gällande rättsväsendets bristande bemötande av brottsoffer. Trots det föreslogs inga ändringar i den aktuella propositionen. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder för att stärka utbildningsinsatserna av rättstillämpare i syfte att säkerställa att brottsoffer bemöts på ett respektfullt, professionellt och icke-diskriminerande sätt.

4.3 Brottsoffer med särskilda behov

Medlemsstaterna ska enligt artikel 3 i direktivet vidta lämpliga åtgärder för att hjälpa brottsoffren att förstå och att bli förstådda fr.o.m. den första kontakten och vid alla ytterligare nödvändiga kontakter med en behörig myndighet i samband med ett straffrättsligt förfarande, även när den myndigheten lämnar information. Kommunikationen med behöriga myndigheter ska ske på ett enkelt och begripligt språk, där hänsyn tas till brottsoffrets personliga egenskaper och eventuellt funktionshinder som kan påverka förmågan att förstå eller bli förstådd. Vänsterpartiet anser att det behövs ytterligare åtgärder för att behoven för brottsutsatta med funktionsnedsättning ska tillgodoses. Direktivets artikel 3 om rätten att förstå och bli förstådd är viktigt och utgör ett slags portalbestämmelse som även får betydelse för andra delar av direktivet. Motsvarande rättigheter bör därför finnas uttryckligt lagfästa i svensk rätt.

4.4 Information och stöd till brottsoffer

Direktivet uppställer enligt artikel 18 krav på att medlemsstaterna ska begränsa risken för sekundär och upprepad viktimisering vid bl.a. myndighetskontakt, krav som vi inte anser att Sverige uppfyller. Den tid det tar för brottsoffer och deras anhöriga att få kontakt med en kommunal stödsats varierar och skiftar kraftigt över landet. Vi ser

även allvarligt på att sedan polisens omorganisation 2015 har antalet brottsoffer som får stöd från Brottsofferjouren (BOJ) minskat kraftigt. Det beror på att antalet förmedlade ärenden från polisen till BOJ har sjunkit. På flera håll fungerar polisens förmedling bra, men ambitionsnivån och förutsättningarna måste generellt sett höjas för att alla brottsutsatta ska ha lika goda möjligheter till stöd oavsett var i landet de bor. Enligt förundersökningskungörelsen 13 a § ska polisen bl.a. informera ett brottsoffer om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd, hjälp och vård. Skrivningen kan uppfattas som att det är frivilligt för polisen att förmedla kontakten. Men enligt artikel 8 i EU:s brottsofferdirektiv ska medlemsstaterna underlätta för den behöriga myndighet till vilken anmälan gjordes och andra berörda enheter att hänvisa brottsoffer till stödverksamheter för brottsoffer, vilket tydliggör att det inte är en frivillig uppgift.

En annan allvarlig brist är bristen på skyddade boenden och riskbedömningen för ärenden där hbtq-personer söker skydd hos socialtjänst. Insatserna för hbtq-personer behöver utökas och målgruppen måste inkluderas i fler begrepp, såsom partnervåld och hedersrelaterat våld.

Regeringen bör ta ett helhetsgrepp kring frågan om hur EU:s brottsofferdirektiv på bästa sätt ska implementeras och följas i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Enklare regler för brottskadeersättningen

Om en dömd gärningsperson inte kan betala skadeståndet och brottsoffret inte har någon försäkring som täcker skadan kan hen i vissa fall få ersättning från staten, s.k. brottskadeersättning. För att hen ska kunna få brottskadeersättning måste brottet polisanmälas. Brottsoffret måste också ha undersökt de andra möjligheterna till ersättning. Brottskadeersättning kan inte beviljas om brottsoffret redan har fått full ersättning genom skadestånd eller från sin försäkring.

Ansökan om brottskadeersättning ska skickas in till Brottsoffermyndigheten inom tre år efter att brottet begicks, förundersökningen lades ned eller domen efter rättegången vann laga kraft och inte längre kan överklagas. Barn som utsatts för brott har alltid rätt att ansöka om brottskadeersättning till sin 21-årsdag.

Dagens förfarande kan upplevas som krångligt och onödigt byråkratiskt av de personer som utsatts för brott. I Norge tillämpas en modell där ansökan om brottskadeersättning sänds direkt till motsvarigheten till Brottsoffermyndigheten. Myndigheten gör sedan en bedömning av huruvida brott har skett och om så är fallet göra en utbetalning direkt till brottsoffret. Brottsoffermyndigheten (staten) driver sedan in skadeståndet från gärningspersonen. Denna modell innebär att brottsoffer får ersättning snabbare.

Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att utformningen av systemet med brottskadeersättning inte försvårar för människor som utsatts för brott att erhålla ersättning.

Regeringen bör utreda hur utbetalning av brottskadeersättning kan bli enklare och mindre byråkratisk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Barn som bevittnat våld

Forskning visar att ungefär vart tionde barn i Sverige någon gång har upplevt våld mellan närstående vuxna (SOU 2019:32 s. 55). Tyvärr är det inte förrän på senare år barns upplevelser av våld har börjat uppmärksammas. Längre fanns en rådande attityd kring att våld bara påverkade de personer som själva utsattes. Det innebar också att stöd och hjälp utgick från dessa premisser. Därför ser Vänsterpartiet de senaste årens utveckling på området som viktiga framsteg. Barn upp till 18 år som bevittnat våld i nära relationer betraktas enligt socialtjänstlagen som brottsoffer. Sedan år 2006 har barn som bevittnat våld även rätt att ansöka om brottsskadeersättning. Att ha bevittnat våld innefattar även att barnet inte sett, men hört våldet. Dessvärre saknar barn som bevittnat våld ännu status som brottsoffer inom rättsväsendet vilket påverkar deras möjligheter att få stöd och hjälp negativt.

Barn som själva utsatts för brott av sin vårdnadshavare får alltid ett särskilt ombud. Den särskilda företrädaren ska i vårdnadshavarens ställe ta till vara barnets rätt under såväl förundersökningen som rättegången. Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att vi anser att det är rimligt att även barn som upplever brott mot närstående ska ha en möjlighet att få en särskild företrädare, en objektiv vuxen person, som kan tillgodose deras rättigheter i en rättsprocess. Vi har även motionerat om att det bör utredas om barn som upplever våld mot en närstående ska ges ställning som målsägande i rättsprocessen.

Om barn som upplevt våld mot en närstående gavs målsägandestatus skulle det innebära ett starkare juridiskt skydd och möjlighet till formell upprättelse och olika stödåtgärder. Barnet skulle exempelvis ha möjlighet att polisanmäla brottet (i dag kan barn inte göra det eftersom brottet, våldet, inte anses ha riktats mot barnet), ha rätt till en särskild företrädare vid en förundersökning och rättegång, kunna göra skadeståndsanspråk samt förhöras i ett mål även om vårdnadshavaren motsätter sig detta. Barnets perspektiv och upplevelser av brottet skulle således beaktas i en annan utsträckning än vad som sker i dag, vilket skulle kunna leda till att barnet upplever att det blir lyssnat på och öka förutsättningen för att barnet känner en upprättelse för vad det varit med om.

Frågan är dock inte helt enkel. Samtidigt som det skulle innebära en rad fördelar om dessa barn gavs målsägandestatus skulle det även innebära att de i rättsprocessen blir motpart till en förälder som kanske misshandlat en annan förälder eller ett syskon. Barn riskerar redan i dag att hamna i lojalitetskonflikter mellan sina föräldrar oavsett om det är frågan om en vårdnadstvist eller en brottmålsprocess. Som målsägande skulle barnet i en brottmålsprocess genom att vara motpart till en annan familjemedlem även inta en formell ställning i en eventuell lojalitetskonflikt. Även om skulden för våldet, rent juridiskt, tydligare skulle läggas på den som utövar våldet om barnet gavs målsägandestatus, finns en risk för att barnet själv inte uppfattar det så utan påtar sig en skuldbörda för vad som händer med den tilltalade föräldern. Vänsterpartiet anser dock att fördelarna med målsägandestatus överväger de eventuella nackdelarna för utsatta barn.

En utredning har i våras lämnat förslag bl.a. om att införa en straffbestämmelse om barnfridsbrott. Den föreslagna bestämmelsen innebär ett särskilt straffansvar för den som begår en brottslig gärning mot en närstående person och gärningen bevittnas av ett barn, om gärningen är ägnad att skada tryggheten eller tilliten hos barnet i förhållande till någon av dessa personer (SOU 2019:32). Med anledning av att utredningen är under behandling i Regeringskansliet så avvaktar vi regeringens proposition och lägger inte något skarpt yrkande i nuläget.

7 Fler åtgärder för att stärka barns rättsliga ställning

7.1 Barnombud

I utredningen SOU 2019:32 konstateras att vissa frågor om ytterligare åtgärder för att stärka barns rättsliga ställning bör utredas vidare. Utredningen menar att en ny form av ombud för barn skulle behöva utredas särskilt. Någon utomstående aktör kan behöva träda in om barnets vårdnadshavare av olika skäl saknar förmåga att uppfylla sina plikter som barnets ställföreträdare. Detta utöver de befogenheter som redan finns för den sociala barnvården med stöd av tvångslagstiftningen. Föräldrar som själva har utsatts för våld eller andra brott kan ha en nedsatt förmåga att stötta och hjälpa sina barn. Vidare är det inte ovanligt att det utöver våld förekommer andra problem i en familj, t.ex. missbruk eller psykisk ohälsa. Barn som har bevittnat eller utsatts för våld kan även ha ett särskilt behov av att någon utomstående tar hand om deras intressen. Det kan t.ex. handla om att barn får tillgång till relevant traumabehandling eller liknande. Utredningen konstaterar även att det i samband med infekterade vårdnadstvister kan finnas behov av att någon utomstående träder in för att tillvarata barnets intressen på ett sätt som de ställföreträdare som förordnas i LVU-mål gör. Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att barn ska ha rätt till eget ombud när föräldrarna tvistar om vårdnad, boende och umgänge (se bl.a. motion 2018/19:758). Vidare anser vi att EU:s brottsofferdirektiv kräver att barn som t.ex. bevittnat våld mot närstående ska få ett eget ombud/en egen ställföreträdare (se ovan).

Regeringen bör utreda hur en ny form av barnombud skulle kunna stärka barns rättsliga ställning när barnets vårdnadshavare av något skäl saknar förmåga att uppfylla sina plikter som barnets ställföreträdare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Barnahusens verksamhet

I dag finns barnahus på ett trettiotal platser i landet. Där samverkar polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård med flera aktörer för att hjälpa barn som utsatts för brott. Utredningen SOU 2019:32 konstaterar att tillgången till och innehållet i verksamheten varierar i olika delar av landet vilket är problematiskt eftersom alla barn har rätt till likvärdigt stöd och likvärdiga myndighetsinsatser. Utredningen ser därför behov av att se över om det bör införas en central reglering eller styrning av barnahusens verksamhet i syfte att öka likvärdigheten.

Vänsterpartiet anser att det så långt det är möjligt ska undvikas att ett barn slussas runt mellan flera olika myndigheter och att barnet inte ska behöva upprepa sin historia för flera olika personer. Barnahus är ett bra exempel på en trygg och barnvänlig miljö där barn som misstänks vara utsatta för övergrepp är i centrum för utredningsprocessen. Det är ytterst viktigt att alla barn som behöver får tillgång till denna verksamhet och att insatserna håller lika god kvalitet och är likvärdiga över hela landet. Regeringen bör därför ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I samband med detta bör regeringen även utreda hur barns specifika behov kopplat till förundersökning, rättsprocess, stöd- och skyddsåtgärder m.m. bättre kan tillgodoses och föreslå förbättringsåtgärder på området. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Linda Westerlund Snecker (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Karin Rågsjö (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)